

dia que Joan Bonshom morie, que'l celarer veng davant J. Bonshom e l *legie* lo testament, e el dis-li no vos cal *liger* que ben sei què ditz ---», a. 1191 (*Cart. de Poblet*, p. 65, 112.25); i ja en una relació dels Hospitalers, de l'any 1181 (possiblement traduïda d'un original llatí, però també pot ser l'original mateix d'aquell any): «--- cascuna nuyt solien *liger* clergues los psalms per los beniffaytors de la casa del Espital», (MiretS, *TemplH*, p. 541).

En el període arcaic de la llengua escrita, són doncs freqüents les formes antiquades o vulgars de l'infinitiu, (*l*)*liger* i (*l*)*ligir*: «comptàns que ls sarraïns de Paníscola havien enviat --- a D. Ex. d'Orrea que enviàs per Nós, que els nos retrien mantinent Paníscola, e —Envia-us mi aquí ab la carta que ls sarraïns li enviaren—. E Nós faem-la *ligir* a un sarrahí que havia en Terol, qui sabia *ligir* d'algaravia, e trobam les paraules de la carta segons que'l missatge les deya», Jaume I (*Cròn.*, § 182, Ag., p. 229); «Jherusalem --- aquella ciutat --- possehexen los sarrahins, mal grat dels crestians e dels juheus; e en aquella ciutat és *ligit* l'Alcorà, e nuyl libre ne nuylla lig no hi és tan honorada com l'Alcorà» (trad. «nullus liber --- ibi tantum legitur et tolleratur ut ---»), Llull (*Gentil*, 241); *liger* figura també en doc. de Tortosa de 1340 (*BABL* xi, 385) etc. *L'InvLc* dóna *ligir* el 1313 etc.; i avui és encara aquesta la forma més vulgar i popular en el cat. central i en altres dialectes; veg. el repertori de formes conjugades antigues en *InvLc* i en *VidesR* I, i de les modernes dialectals en el treball de Moll (*AORBB* iv, 49); en els mss. del *Llibre de les Dones*, A porta generalment *ligir*, però *I legir*, amb l'excepció del f° 221v2 (cap. 324) on veiem encara un cas de *liger* en A (ms. rossellonès).

A penes cal dir, però, que (*l*)*legir* fou també molt corrent des dels orígens (Desclot etc.), després la forma del cat. comú, i avui és també la més usual a Barcelona (almenys entre la gent adulta i instruïda) i per tot. Renunciant aquí a donar dades morfològiques, em limito a moltes excepcions més arcaiques i més notables dialectalment; com: «la qual ordenació --- prohomes mostraren e *leseren* davant lo Sr. Rey e son cosseyl», ross. 1306 (*RLR* vii, 52).

Divorci d'importància, i d'abast més ample en la conjugació, és el que separa l'ús de les formes fortes *llig*, *llija* i semblants, i *llegeix*, *llegeixi*: aquestes predominen a quasi tot el Princ., Ross., Eiv. i en el llenguatge més recent de Mall.; aquelles en tot el País Val. (*l*l*ick*, *l*l*icka* o *l*l*igga*), la franja més ponentina del cat. occ., Benavarrí, Calaceit (des de Bonansa fins a la Ribera i Tortosa, *llijo*, *llix*, *llig*, *lligen* Pres. Ind., Aràbia, *Misc. Folk.*, 174), en una zona N. i NO. de Mall. (incloent-hi alguns a Palma) i a Menorca (*llig* com a solució d'una endevinalla popularíssima, Camps i Merc. i, 270, n.º 99); a Mallorca la introducció de la forma incoativa deu ser recent, de manera que encara en el S. xvii eren generals frases com «qui saber voldrà breument / de Alcides les grans haçanyes / --- / *llitja* aquestes breus quartilles / encara que mal llimades» (Fc. Casellas, *JMBover*, *BiEscr. Bal.* i, 173.2.5).

En llatí el sentit de lectura no és més que l'últim resultat, merament culte, de l'evolució semàntica 'collir' > 'recollir' > 'escollir, triar' d'on 'destriar' (les lletres etc.) > 'llegir'. Les llengües romàniques no conservaren gaire més que aquest últim descabdellament semàntic. Quasi podem dir el mateix del cat. i fins de l'occità. Sens dubte en el període trobadoresc i fins a la resta de l'Edat Mitjana, aquesta llengua conserva encara ben viu el sentit de 'triar, escollir': Guiraut de Calansó, Folquet de Lunel, *St. Honorat*, *Crozada* etc. (Rayn. iv, 40; PSW iv, 354.3). Quasi no menys freqüent que 'llegir' i 'dir una lliçó', que també s'hi troben, és clar, des dels orígens.

En català mateix també es troben, però, algunes supervivències de l'acc. 'escollir, triar'. El diccionari de rims de Jacme Marc, § 1745, posa la doble definició 'legir libres' i 'triar' com a exemple de mot de dos sentits. Sobretot en rossellonès antic, i en particular en les *VidesR*, i en els derivats que indicarem infra. Uns versos que defineixen el colom «grana *legit*, volitat, sociata cadavera vitat» (*Voragine*, cap. 37, p. 67.13) els tradueixen les *VidesR* «los gra(n)s *lig* de la palla» (63r1), o sigui que els hi cull, replega o tria; «e diu Sent Jerònim a Estaxi: —Eu lau les núpries per so car verges engendrà a mi, mes *ligi* d'espines la rosa, e l'aur de la terra, e la péra preciosa del muscle» (238v2) traduint «laudo nuptias, sed quia mihi virgines generant, *lego* de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritam» (726.32).

DERIV.: Partint d'aquest significat llatí i arcaic: *Bestiar de llista*, que en el Pallars és simplement 'bestiar escollit', segons m'explicà de viva veu R. Violant i Simorra, i com desenrotllava ell en el seu llibre *La Vida Pastoral al Pallars Sobirà* que vaig corregir en ms., p. 424 (i que preparàvem per a publicació a l'I. E. C. el 1938); Porcioles l'explica com «la flor dels corders, els quins --- després serveixen per a marrens o moltos --- los hi fan portar les esquelles y --- sempre van a la vora del pastor y los altres los segueixen molt bé» (*Folk.* de la V. d'Àger, pp. 34 i 7); aquest senyor (que era notari i no era del país) pretén (per explicar-se el nom) que «se'n fa una llista», però això no és més que un prejudici de notari, que voldria, interessadament, inculcar-lo als pobres pastors (certament no interessats, i incapaces de fer tal llista), com vam aclarir prou amb Violant. Ara bé això mateix es diu *bestiar de llista* a Cerd., Ripollès, Collsacabra i Berg. (*BDC* xix, 158; cita de *Scriptorium* en *AlcM*). Aquest valor arcaic s'ha mantingut més viu en els derivats rossellonesos i occitans, i parteix de l'antiga forma *llest*, ll. vg. LÈXITUS o LÈSTUS, del participi passiu del verb LEGERE.

D'ací (*l*)*lesta* 'tria, elecció, acció d'escollir': en una lletra de combat d'Arnau d'Erill al Mastin de la Merlie: «pus vós no venits acordat de combatre en poder de mon senyor lo Rey ---, hon senes reenes serfets tan segur com ab reenes --- après que M. S. lo Rey ha gués atorgat de tenir-nos plessa segura; --- e volets que la *lesta* que jo perferie a vós, de les plesses, age jo, per açò --- vos atorc de combatre'm ab vós en poder